

nalisme van Scheler, de „philosophie de l'Elan Vital" van Bergson, de „philosophie de l'Action" van Blondel en Boutroux, het humanisme van uit Oxford geleeraard, en ten deele ook zelfs aan het pragmatisme van James — om nu nog niet eens te spreken van den geweldigen ommekeer, die de beschouwingen van het neo-vitalisme vooral in de biologische opvattingen brachten.

Is de stand van zaken voor hen, die bij de paedagogiek alles van de berekening verwachten, niet hoopvol, eenigszins anders is de verhouding dáár, waar men de paedagogiek opvat als *een constructie*.

De opleving van de metaphysica sedert het begin dezer eeuw bracht ook mede, dat allerwege het inzicht wies, dat een opvoedingsleer niet op enkel empirischen grondslag kon worden opgesteld. En wie uitspraken leest als die van Theodor Litt,<sup>1)</sup> Max Frischeisen-Köhler<sup>2)</sup> en zelfs van den Duitschen voorvechter der vrij religieusen Ernst Horneffer,<sup>3)</sup> dien moet het treffen, dat Kretschmar wel wat àl te voorbarig was, toen hij sprak van „das Ende der philosophischen Pädagogik" en dat hij minstens onvoorzichtig was, toen hij dit nog deed in 1922.<sup>4)</sup>

Wel moeten we echter doen opmerken, dat ons eenige voorzichtigheid hier past. Om twee redenen. Ten eerste is niet alles, wat zich aandient als een paedagogiek op metaphysischen grondslag, inderdaad metaphysisch „begründet". Er is toch ook een school, die uitgaande van de ervaring en van het experiment, achteraf de gevonden resultaten metaphysisch poogt te verdiepen.<sup>5)</sup> En van een paedagogische logosleer kan hier niet worden gesproken. En in de tweede plaats zijn er richtingen, van welke men wel zegt, dat hun paedagogiek eenzijdig constructiewerk is, omdat ze het opvoedingsdoel, door hun beginsel en levensbeschouwing willen bepalen — maar die ten onrechte worden ingedeeld bij de zuiver logicistische school. Hoezeer ook deze richtingen de waarde van de levensbeschouwing voor de paedagogiek ten volle erkennen — zij staan toch niet op het andere uiterste, dat we tegenover de naturalistische school ontwaren zullen.

Willen we spreken van de paedagogiek, die wordt opgevat als een zuivere constructie, dan denken we niet meer alleen aan Plato en Fichte, maar dan moet thans in de eerste plaats Paul Natorp

<sup>1)</sup> cf. Litt, a.w. 13.

<sup>2)</sup> cf. Frischeisen-Köhler, a.w. 12.

<sup>3)</sup> E. Horneffer, Der Platonismus und die Gegenwart. („Ohne Weltanschauung keine Lebensgestaltung") 1920.

<sup>4)</sup> B. J. R. Kretschmar, Das Ende der philosophischen Pädagogik, 1921. Id. in: „Zeitschrift f. päd. Psychologie", 1922. cf. ook A. Messer „Ueber Erziehung und Weltanschauung" 1921.

<sup>5)</sup> cf. Frischeisen-Köhler, a.w. 64, 123.